

УДК 070.41:001.816:3167

НАУКОВИЙ ТЕКСТ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЗАСІБ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ (ДО ПРОБЛЕМИ РЕДАКЦІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Демчук Н.Р.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті зосереджено увагу на питаннях особливостей редакційного опрацювання текстів наукових видань. Зокрема, представлено існуючі концепції. Окреслено їх визначальні принципи та постулати. Обґрунтовано потребу їх модернізації з огляду на зміну масштабів і природи науково-інформаційного дискурсу. Зроблено висновок про необхідність і важливість вдосконалення системи через зміну пріоритетів у парадигмі наукової комунікації.

Ключові слова: науковий текст, редакційне опрацювання, наукова комунікація, науково-інформаційний дискурс.

Постановка проблеми. У новітній інформаційній парадигмі науковий текст системно еволюціонує. Сучасна наукова комунікація, з одного боку, тяжіє до традиційних методів і методик, проте, з іншого, (і це її принципова ознака) змістовно і формально видозмінюється, демонструючи у такий спосіб зміну самої природи цієї комунікативної площини, бо форма, як відомо, завжди зумовлена змістом і водночас максимально доповнює і розкриває його. Прикметно, що з одного боку, нині існує вже установлена, використовується впродовж тривалого часу, практика редакційного опрацювання текстів наукових видань, що базується на загально визначених методах аналізу тексту. З іншого, більшість дослідників цього питання одностайні в одному – за зміною природи наукової комунікації та наукового тексту як її стратегічного засобу – неминучі зміни у системі його редакційного опрацювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що загалом тема редакційного опрацювання тексту власне наукових видань представлена значною кількістю студій і розвідок теоретико-прикладного характеру різного масштабу і монографічної природи, і тих, для яких науковий текст – лише частковий об'єкт дослідження. На початку ХХІ ст. цю галузь представляють численні систематичні дослідження. Важливо, що сучасні студії з проблем культури, стилістики, редагування, авторської індивідуальності наукового тексту (С. Баженова, Н. Балаандіна, Н. Зелінська, М. Котюрова, Н. Колесникова, Н. Непійвода, Г. Онуфрієнко, С. Ракитіна, П. Селігей, І. Синиця) розгортаються «на перетині педагогіки, андрагогіки, психології наукової діяльності, функціональної стилістики та когнітивної лінгвістики і стосуються проблем культури, стилістики, редагування, авторської індивідуальності наукового тексту» [28, с. 288]. Сучасний стан і перспективи наукового книговидання в Україні досліджують І. Р. Алексеєнко, З. А. Болкотун, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Н. В. Зелінська, О. Катола, В. Кочупалова, М. Люзняк, Е. І. Огар, Д. О. Палій, О. Романчук, Р. Самотий, Ю. С. Данилець, Я. С. Яцків; типи та природу основних видів наукового документа та характеру їх редакційного опрацювання – М. В. Варич, О. Гуманенко, Н. В. Зелінська, Л. Івасенко, Н. Г. Іщенко, Л. Литвинова, М. С. Пасічник, В. В. Різун, М. С. Тимошик; специфіку редагування, реферування та

оформлення наукового тексту – А. Бессараб, В. А. Вергунов, Я. Войтович, Л. М. Городенко, Т. Дубас, Ю. Ейсмонг, М. І. Женченко, Н. Зоріна, Л. О. Івасенко, О. Катола, Т. Кияк, О. П. Коханівський, І. Коханова, З. Куделько, Ж. В. Мина, О. М. Моцяк, Т. В. Полковенко, Н. В. Потапова, О. М. Ренн, В. Рогозіна, Н. О. Стоволос, С. Суворова, М. С. Тимошик, О. В. Трищук, С. В. Федоренко; особливості лексики та синтаксису як об'єкту редагування – Л. Бондарчук, М. Гінзбург, М. Голець, Г. М. Дядюра, Л. М. Захарова, Л. В. Ільницька, Н. Г. Іщенко, Г. Кицак, В. Коваленко, В. Козирський, В. Кухарева-Рожко, Л. Лисейко, В. Моргунюк, Н. Мошкіна, О. Павлова, О. Подвойська, Р. Рожанківський, Т. Токарева. Щоразу більшої актуальності (у доречних масштабах) набувають комп'ютерні технології та загальна інформатизація редакційно-видавничого процесу. Цій тематиці присвячено низку публікацій. Так, до новітньої «систем обробки тексту належить цілий ряд програмних засобів: прості редактори тексту; потужні текстові процесори (ТП); системи верстки тексту та інші програми, що призначені для опрацювання тексту» [1, с. 281]. У роботу із науковим текстом це теж вносить суттєві корективи, наприклад, у царину створення інформаційно-аналітичних видань.

Загалом, нині принципово по-іншому окреслюють мету повідомлення (твору і його тексту), що, безумовно, стосується і творів наукових, адже новітня наукова комунікація – «це вже не лише зміни у свідомості читача, а, в першу чергу, зміни в масовій свідомості конкретних читачів, яка є не індивідуальним, а колективним явищем, становить своєрідний інформаційний простір, текст, вплив на який стає завданням публікатора. І сам інформаційний простір починає виглядати своєрідним твором чи текстом» [40, с. 7].

Відтак у теорії наукового тексту щоразу частіше вживають більш адекватне поняття, яке, властиво, й окреслює природу новітньої системи поширення наукових знань, а саме – науково-інформаційний дискурс, як «систему комунікативної взаємодії автора первинного тексту, інформатора й читача, сукупність соціопсихолінгвокомунікативних структур, що відображають фрагменти мовної свідомості представників наукової спільноти» [37, с. 75]. Використання нової терміносистеми вкрай необхідне саме тому, що дозволяє точно і, власне, системно відтво-

риту представлено явище. Згідно з цією теорією, «комунікантами – суб'єктами науково-інформаційного дискурсу, що ініціюють комунікаційний процес і втілюють у ньому свої знання, наміри й прагматичні настанови, постають: а) автор первинного тексту, який здобуває нові знання про досліджуваний об'єкт, описує їх для того, щоб вони стали надбанням наукового соціуму; б) інформатор, який оцінює, осмислює представлену автором первинну працю й інформує науковців про її основний зміст; і в) редактор, що досконало знає специфіку підготовки й випуску науково-інформаційних видань і несе головну відповідальність за їх якість» [37, с. 77]. Нині дискурс – «надфразова одиниця в контексті інших одиниць та пов'язаної з ними ситуації. На сьогоднішній день через свою складність та багатоплановість, чіткого та загально визнаного трактування дискурсу, що охоплює всі випадки його вживання, не існує... кожна наука виділяє як ядро терміна ту його характерну рису, яка становить найбільший інтерес для даної галузі наукового знання... Дискурс створюють особистості. Вони беруть на себе ті чи інші комунікативні ролі, обмінюються мовленнєвими ходами і відповідно комунікативними ролями. Поняття дискурсу як прагматизованої форми тексту тісно пов'язане з поняттям сучасної лінгвістики тексту» [21].

Парадоксальна, на перший погляд, думка про пріоритет редактора у формуванні науково-інформаційного дискурсу, що також є принциповою частиною новітньої концепції створення наукової комунікації, насправді є достатньо символічною і зрозумілою, якщо розглядати наукову комунікацію як процес індивідуалізований і орієнтований на професійну спільноту водночас, а також окреслити те коло проблем, які щоденно постають перед фахівцями-практиками у галузі редакційної підготовки до друку текстів наукових видань. Виконуючи роль посередника між автором, текстом і реципієнтом, редактор зобов'язаний знати механізми налагодження зв'язків у системі наукової комунікації засобами найменшого наукового повідомлення. У цьому – сенс його професійної діяльності.

Прикметно також, що такий системний підхід є не одноосібним, а, натомість, його демонструють провідні фахівці суміжних галузей знань, що комплексно досліджують наукові видання як елемент науково-інформаційного дискурсу. Найбільш представницькими у цьому сенсі є нині концепції доктора філологічних наук Надії Віталіївни Зелінської [3–19] та доктора наук із соціальних комунікацій Ольги Василівни Тріщук [30–39]. Важливо, що спеціалісти із різних галузей знань практично одночасно ввели у науковий обіг поняття дискурсу, що, безперечно, зумовлене реальним станом речей, у цьому випадку – зміною пріоритетів у науковій комунікації як різновиді системи соціальних комунікацій. Як доводить Н. Зелінська, «відсторонений, індивідуальний до об'єкта та до адресата науковий дискурс – цей «останній бастион» «нериторичності» – руйнується буквально на наших очах. З появою... переважно у США, праць Л. Преллі, Дж. Дугласа, Д. Локе, Г. Маерса, Дж. Кастеллі, М. Пера і У. Ші і, нарешті, численних статей та фундаментальної монографії Алана Дж. Гросса...

поступово виформовується, по суті, нова ідеологія наукового текстотворення та текстосприймання – риторика науки, що пропонує засобами риторичного аналізу підвищити наше розуміння науки – водночас і самої по собі, і як компонента інтелектуального та суспільного клімату» [11, с. 21].

У системі науково-інформаційного дискурсу Ольга Василівна Тріщук спеціально розглядає такі сегменти, як «автор першоджерела – редактор науково-інформаційного тексту», «редактор – науково-інформаційний текст», «читач – науково-інформаційний текст», причому зображає цю систему у тривимірній системі координат у формі шестигранника, кожен із кутів якого і об'єкт і суб'єкт наукової комунікації водночас [34, с. 24]. Такий комплексний підхід – принципова зміна кута зору на засади редакційного опрацювання наукового тексту. Адекватний для означення новітнього наукового поля термін «дискурс» вкрай необхідний для формування нової концепції редакційного опрацювання тексту наукових видань. Оскільки дослідження дискурсу відносно нові, нині «існує брак цілісного бачення теорії інституційного комунікативного простору (фахового спілкування) на матеріалі професійно спрямованого мововжитку, різновидом якого є науковий дискурс» [41, с. 164].

Слід зазначити, що вчення про інформаційно-комунікативний дискурс не виникли спонтанно. Як стверджує М. Д. Феллер, «потреба виходити у процесі редагування із зіставлення сприймання тексту читачем і задуму й створення тексту автором зумовила виділення у творі самостійних і несамотійних мовленнєвих рівнів, а також використання понять про комунікаційну або інформаційну ситуацію, уявлення про авторський і читацький контекст» [40, с. 3]. Відповідно, основою української теорії редагування слід вважати саме теорію комунікативного середовища і, зокрема, комунікативного акту. Засадничою складовою теорії формування українського редагування, яку обґрунтував, зокрема, М. Д. Феллер, є класично філософська традиція, запропонована Аристотелем: «Основу методологічних настанов української теорії літературного редагування ми знаходимо в риторичній Аристотеля, що передусім, психологічно орієнтована. Сучасні автори, однак, наводячи виділені Аристотелем три типи промов (для «представників охлосу» «членів народних зборів» «суддів»), не передають самої суті цієї засади: вибір типу промови залежить від психологічного стану (типу) слухачів... [40, с. 4]. Як стверджує науковець, «проблема психологічного процесу сприймання тексту як визначення його позитивних чи негативних для ефективності впливу на адресата рис виникла в українській теорії літературного редагування на основі традицій українського мовознавства (Т. Прокопович, Г. Скворода, О. Потебня, О. Білецький, Л. Булаховський)» [40, с. 5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, закономірно назріла нагальна необхідність дослідити існуючі концепції з огляду на особливості редакційного опрацювання тексту наукових видань саме крізь призму його комунікативної природи, довести потребу використання у практиці редагування щонай-

ширшого кола новітніх методик (до прикладу, методики метадискурсивного аналізу (Н. Зелінська), а відтак створити новий, більш дієвий алгоритм творення наукового тексту.

Відтак **мета статті** – систематизувати й узагальнити традиційні підходи щодо особливостей редакційного опрацювання тексту наукових видань і новітні практики співтворення наукового метадискурсу, що базується на когнітивній діяльності автора, окреслений особливостями рецепції окремого індивіда і закорінений у до певної міри архетипну мисленнєву діяльність наукової спільноти, на рівні окремого тексту.

Виклад основного матеріалу. Прийнято вважати, що наукові видання виконують кілька функцій, а саме: «1) підсумку результатів теоретичних чи експериментальних досліджень одного або цілої групи вчених; 2) стимулу подальших наукових досліджень у зазначеній проблематиці; 3) закріплення результатів наукового пізнання; 4) передачі знань наступним поколінням і групам споживачів» [29]. Сучасна теорія редакційної підготовки до друку текстів наукових видань, попри давню традицію, нині не є остаточно усталеною, і причин для цього кілька. **По-перше**, зміни у загальному науково-інформаційному дискурсі, орієнтація на певний вид діяльності, яким є науково-дослідна робота на початку ХХІ ст., відображаються на основних вимогах до системи цих видань, їх жанровій палітрі, значенні наукового тексту у системі наукової комунікації тощо. **По-друге**, що теорія і практика редагування як виду професійної діяльності нині також трансформуються з огляду на те, що є їхніми завданнями, і які компетенції та функціональні обов'язки передбачені посадовими інструкціями сучасних редакторів-практиків. У цьому сенсі показовою є думка Володимирова Володимирівича Різуна про природу професії редактора: «Ознакою перетворення ремесла у фах є наявність осмисленої, усвідомленої системи необхідних операцій, здатних забезпечувати досягнення конкретних виробничих цілей. Ця система будується на наукових засадах, вона передбачає аналіз трудових операцій, відбір найбільш ефективних, технологічноємних дій, що забезпечують працю і швидке досягнення оптимального результату» [26, с. 58]. **По-третє**, навіть у когорті тих дослідників, які систематично досліджують питання редакційного опрацювання тексту наукових видань, немає одностайності. З огляду на окремі характеристики чи загальну природу цього спеціального виду тексту кожен із теоретиків пропонує свою концепцію. Хтось зосереджується на етапах роботи із науковим текстом, хтось, навпаки, визначальними вважає у цьому сенсі загальні закони логіки. Інші виокремлюють засадничі принципи професійної діяльності редактора з позицій мисленнєвої практики читача і, відповідно, пріоритетною вважають логіку сприйняття, а не викладу. Виокремлюючи певні етапи чи пріоритети у редакційному опрацюванні наукового тексту, дослідники вкотре потверджують природу наукового дискурсу, що є складним і потребує відповідних синтетичних методик його підготовки, системного аналізу основних рівнів, розуміння природи існування наукової інформації, зокрема, її створення, існу-

вання в межах професійного і не тільки колективу, обробки та зберігання. «Науковому (академічному) дискурсу як вербалізованому в тексті типу дискурсивної діяльності ... притаманні креативність, істинність та професійна цінність; інші ознаки професійного дискурсу, як от: професійна спрямованість, антропоцентризм, мультидисциплінарність, непропорційність розвитку окремих його частин, діалогічність, селективність, замкненість, нециклічність, дидактизм, динамізм, мовна нормативність, стилістична розшарованість» [20, с. 7]. Очевидно, оптимальне рішення професійних завдань роботи із науковим текстом для підготовки його до друку передбачає поєднання цих різних теорій і концепцій, і саме такий симбіоз є найбільш доречним.

Закономірно, що для редакційного опрацювання наукового тексту використовують загальні нормативи та послідовність професійних дій, проте і ті спеціальні принципи та пріоритети, що застосовують у роботі саме із цим різновидом тексту, керуючись його основними характеристиками, особливостями читацької аудиторії (рецептивними практиками, психологічними особливостями, закономірностями певного типу аналітико-синтетичного типу мислення тощо). Зокрема, традиційною є така дефініція: «редагування (від лат. *redactus* – приведений у порядок) – це аналіз, перевіряння та виправлення будь-якого тексту. Редагують наукові тексти за законами логіки. Редагуючи текст, необхідно пам'ятати основні вимоги, які висувають до доказів (аргументів) як особливої форми думки, а саме: чітке формулювання тези й аргументів; формулювання тези під час доказів залишається незмінним; теза і аргументи не повинні суперечити один одному; як аргумент використовувати положення, правдивість яких не викликає сумніву; докази повинні бути повними й достатніми» [23, с. 87]. Власне літературне редагування наукових текстів відбувається на трьох рівнях: 1. робота над стилем на рівні слова (терміну); 2. робота із словосполученням і реченням (аналіз і вдосконалення семантико-стилістичної природи); 3. робота із текстом загалом (аналіз і вдосконалення семантико-синтаксичної площини як стилістичної цілісності відповідної тематики). Також прийнято вважати, що «загальне, або універсальне редагування передбачає цілісну систему роботи редактора із оригіналом, що забезпечує його досконалість за змістом, формою й зручністю для користування читачем (споживачем). Основними складовими цього виду редагування є: 1) усунення логічних помилок. Серед типових помилок, які порушують закони логіки, є такі: а) сплутування часових і видових понять; б) неправильне обґрунтування мотивації дії; в) наявність у пропозиції понять, які взаємно виключають одне одного. 2) Усунення фактичних помилок: а) історичного характеру; б) географічного характеру; в) друкарського характеру; г) цифрового характеру. До цього блока редагування належать також і проблеми тематики, композиції авторської позиції, розстановки політичних акцентів» [2, с. 159]. Окрім загального, вирізняють також спеціальне та художньо-технічне редагування, що в умовах роботи із науковим текстом теж вкрай важливі.

Микола Тимошик, називаючи наукові видання «випробуваним і авторитетним в усьому світі засобом фіксації та поширення інформації» [171], особливо важливо вважає послідовність процесів і дій у практиці редакційного опрацювання тексту наукових видань. Дослідник виокремлює три етапи. Під час першого читання (ознайомчий аспект) важливо з'ясувати для себе кілька принципових позицій: «актуальність та новизну теми; ступінь її розробки; адресне призначення; рівень використання автором найновішої літератури, залучення архівних матеріалів» [171]. Наступний, так званий змістовий аспект – принципово важливий саме для творів наукових і надскладний для редакційного опрацювання, вимагає знання основ провадження наукових досліджень, зокрема, спеціальної наукової методології, що гарантує власне науковий виклад. Важливо на початку проявити чітке розуміння існуючих у науці методів викладу поданого вченим для оприлюднення матеріалу: індуктивного (від окремого до загального); дедуктивного (у зворотному, від загального, напрому); логічного (так зване послідовне членування матеріалу на смислові фрагменти); історичного (аналіз розвитку подій та явищ у строго хронологічній послідовності). При написанні своїх праць учені користуються і складнішими методами: метод сходження від абстрактного до конкретного; метод спіралі, який передбачає поступовий розвиток думки шляхом її повторення щоразу на більш узагальнюючому рівні [29]. Третім обов'язковим аспектом практики підготовки до друку наукової літератури, згідно з концепцією Миколи Тимошика, є структурний, мета якого – вибрати оптимальну організацію матеріалу. Членування викладу на вступну, основну та завершальну частини свідчить про розуміння автором і редактором структури самого дослідження.

У практиці редакційного опрацювання тексту до друку є також концепція, що на перше місце у цьому процесі ставить сам текст як замкнуту цілісність, адже «текст, як і вірус, може «жити» й розмножуватись, лише потрапивши в організм, точніше, в психіку людини. За своєю природою текст, як і вірус, не здатний до самостійного зростання. Як і вірус, проникаючи в людську свідомість, він стимулює мозок до продукування нових масивів тексту. Тобто множить, експлуатуючи людські ресурси» [25, с. 15–16]. Ця система розвивається за своїми законами, спочатку виникаючи у свідомості автора, видозмінюється у призмі редакторського бачення і врешті остаточно народжується у свідомості читача, адже кожен текст стає власне текстом лише тоді, коли пройде всі фази становлення, остання з яких – читацька практика. Так, наприклад, Володимир Різун переконалий, що вирішальним для формування професійних знань редактора, який працює із текстами, «є розуміння теми як основного атрибута твору. Ці знання мають аспектуальний характер, що передбачає наявність у свідомості мовця різних підсистем знань – (а) знання про текст як продукт знакової діяльності автора, (б) знання про текст як предмет читацької перцепції, (в) знання про текст як фрагмент інформаційної системи суспільства, (г) знання про текст як засіб впливу» [27, с. 6].

Дещо в іншому ракурсі представляє науковий текст концепція, згідно з якою визначальним у практиці редакційного опрацювання тексту наукового видання є «завданням інтелектуального, творчого характеру, що стоїть перед редактором як індивідуального, так і колективного наукового твору: визначити концепцію книжки та встановити загальні принципи та критерії відбору й систематизації матеріалу, виходячи з первинної ідеї, задуму, тематики, читацького та цільового призначення, тобто базових понять і лише після цього – виробити план видавничого втілення одержаного матеріалу» [22, с. 44–45]. Це завдання вимагає від редактора серйозних професійних компетенцій, адже, властиво, він є першим читачем наукового твору у тій інтерпретації, яку йому надав автор. Аналіз тексту з позицій незаангажованого читача – специфічна діяльність, яка передбачає розуміння процесу творення та сприйняття водночас (двох взаємозалежних пізнавальних процесів, притаманних окремо авторові та реципієнту), причому не окремих частин, а цілісного наукового тексту як фрагменту загальної системи наукової комунікації у високо професійній спільноті.

Перенести центр активності редакційного опрацювання тексту до друку у сферу, що орієнтована саме на реципієнта наукового тексту, пропонують ті теоретики й практики редагування, які представляють рецептивний напрям у мовознавстві. «Упродовж сприймання й усвідомлення наукового тексту ми замінюємо смислові елементи тексту на еквівалентні (тотожні) елементи власного смислового поля. Підтвердженням сприймання тексту є розуміння його смислової структури, тобто розкриття сутності предметів та явищ, описаних у науковому тексті, усвідомлення зв'язків, стосунків та залежностей між ними, порівняння пропонованого змісту з наявними знаннями для того, щоб вилучити нову для себе інформацію й, відповідно, нове знання» [28, с. 289]. Ця теза, без сумніву, має сенс, якщо врахувати, що здебільшого наукові твори мають передовсім емпіричний характер. У цьому контексті для читача-початківця важливо зрозуміти не лише зміст повідомлення, але й оволодіти практикою системного мислення, способом групування матеріалу, формування обґрунтування та висновку, які у науковій роботі пропонує досвідчений автор-науковець.

«Аналізуючи тексти в ролі читача, редактор має усвідомлювати, що реципієнтові властиве первинне й остаточне сприйняття. Первинне – це перше мимовільне розуміння значення, що виникає нібито саме собою, ще до того, як читач встигає дійти остаточного висновку про конкретний текст. Різниця в часі між цими етапами може бути мінімальною, але якщо первинне сприйняття відрізняється від остаточного хоч на мізерну частку, значить, у перший момент виникає помилковий смисловий зв'язок і читачеві доведеться самотужки виконати роботу з уявного відновлення правильного зв'язку, значить, текст стилістично недосконалий і необхідна правка» [24, с. 146]. У цьому контексті для сучасного редактора важливо бути фахівцем не лише у царині роботи із текстом як самостійним і самодостатнім авторським твором, але й,

закономірно, мати уявлення про психологічні засади процесу творення читацької реальності на підставі осмислення авторського тексту, що, зрештою, і є завданням наукової комунікації. Ця теза суголосна із твердженням М.Д. Феллер, що система українського редагування заснована на психологічно орієнтованій риторичі Аристотеля. «Реципієнт як повноправний автор наукового тексту» – теза сучасної практики редагування наукового тексту, адже автори не завжди усвідомлюють важливе, подекуди пріоритетне завдання наукової літератури – навчити читача мислити системно, тобто навчити мислити для того, щоб потім творити. У таких випадках це завдання переходить до сфери професійної компетенції редактора, й у цьому, вочевидь, полягає одне із основних завдань сучасної редакційної політики у роботі із текстом наукових видань.

Висновки і перспективи. Отже, нині існує кілька основних концепцій редакційного опрацювання тексту наукових видань. Більшість із них

враховують окремі характеристики наукового тексту і визначають їх пріоритетними. Вочевидь, частково така практика має право на існування, оскільки для різних жанрів наукових видань, справді визначальними є ті чи інші жанрово-типологічні ознаки. Проте для сучасного науково-інформаційного дискурсу важливо максимально налагодити комунікацію між усіма його учасниками, аби досягти оптимального результату – творення нових наукових парадигм у межах нової читацької свідомості. Безумовно, науковий стиль тяжіє до усталеної стильової традиції, тому не слід відмовлятися від напрацьованих попередніх теоретиків і практиків, проте нині визначальною особливістю редакційного опрацювання текстів наукових видань є розуміння суті і природи сучасного наукового метадискурсу, зокрема, екстралінгвістичних (позамовних) характеристик, що впливають на його формування, з-поміж яких основна – еволюція новітньої наукової комунікації із максимальним коефіцієнтом корисної дії.

Список літератури:

1. Дубас Т. Особливості використання електронних технологій у підготовці наукових бібліотечних видань / Тетяна Дубас // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2011. – Вип. 30. – С. 77–287.
2. Енциклопедія видавничої справи : навчальний посібник / В. П. Ткаченко, І. Б. Чеботарьова, П. О. Киричок, З. В. Григорова. – Харків : Прапор, 2008. – 320 с. : іл.
3. Зелінська Н. «Від... конкретних виображень зовнішнього світа... до з'ясування научних дослідів» (універсальна поетика Володимира Домбровського як інструмент аналізу наукового тексту) / Надія Зелінська // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2003. – № 1. – С. 88–91.
4. Зелінська Н. В. Дискурсивні практики української науки у дзеркалі видавничих реалій / Н. В. Зелінська // Наукові записки Української академії друкарства. – 2008. – № 1(13) – С. 3–11.
5. Зелінська Н. Культура наукової книги: розкіш чи необхідність? / Н. Зелінська // Друкарство. – 2004. – № 3(56). – С. 35–38.
6. Зелінська Н. В. Наукова книга в сучасному світі: тест на виживання / Н. В. Зелінська // Поліграфія і видавнича справа. – 2008. – № 47. – С. 9–17.
7. Зелінська Н. В. Наукова книга і реклама – дві речі сумісні / Н. В. Зелінська // Поліграфія і видавнича справа. – 2001. – № 37. – С. 194–203.
8. Зелінська Н. Наукова рецензія у жанровій палітрі української публіцистики ХІХ – початку ХХ ст.: проблематика, структура, особливості викладу / Надія Зелінська // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – 2004. – Вип. 12. – С. 133–149.
9. Зелінська Н. В. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан : навчальний посібник для студ. вищих навч. закл. / Надія Віталіївна Зелінська ; ред. Г. Луцак. – Львів : Світ, 2002. – 268 с.
10. Зелінська Н. В. Наукове книговидання в Україні: міфи та реалії / Н. В. Зелінська // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Літературознавство. Журналістика. – 2003. – Вип. 6. – С. 23–29.
11. Зелінська Н. В. Нова модель наукової комунікації і дискурс / Н. В. Зелінська // Стиль і текст. – 2003. – Вип. 4. – С. 19–27.
12. Зелінська Н. В. Поетика наукового тексту: українська наукова публіцистика ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Надія Віталіївна Зелінська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – К. : [б.в.], 2004. – 36 с.
13. Зелінська Н. В. Поетика приголошеного слова. Українська наукова література ХІХ – початку ХХ ст. : [монографія] / Надія Віталіївна Зелінська. – Львів : Світ, 2003. – 352 с.
14. Зелінська Н. Редактор: сучасні трансформації відомого фаху / Н. Зелінська // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 9. – С. 3–5.
15. Зелінська Н. В. «Риторика науки» як нова модель наукової комунікації / Н. В. Зелінська // Наукові записки Української академії друкарства. – 2001. – № 3. – С. 60.
16. Зелінська Н. В. Стаття у фаховому виданні: комунікація, імітація, профанація? / Н. В. Зелінська // Наука України у світовому інформаційному просторі. – 2013. – Вип. 8. – С. 54–60. Зелінська Н. В. Сучасний науковий дискурс: парадокси розвитку / Н. В. Зелінська // Вісник Київського Міжнародного університету. – 2004. – Вип. 3. – С. 13–25.
17. Зелінська Н. В. Сучасна наукова періодика: пошуки «нової мови» / Н. В. Зелінська // Актуальні проблеми журналістики. – 2001. – С. 444–448.
18. Зелінська Н. В. «Традиційна» періодика у системі сучасної наукової комунікації: тенденції та перспективи / Н. В. Зелінська // Наука України у світовому інформаційному просторі. – 2011. – Вип. 5. – С. 20–27.
19. Зелінська Н. Українська наукова публіцистика: феномен чи фантом? / Надія Зелінська // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – 2001. – Вип. 9. – С. 230–248.
20. Колеснікова І. А. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / І. А. Колеснікова. – К., 2009. – 33 с.

21. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації : [Електронний ресурс] / Ю. В. Косенко. – Режим доступу: http://elkniga.info/book_286_glava_71_1_DISKURS_JAK_FORMAMOVLENN%D0%84.html. – Назва з екрана.
22. Моцяк О. М. Роль редактора й автора у самопросуванні наукової книги (підготовчий та редакційно-видавничий етапи) / О. М. Моцяк // Поліграфія і видавнича справа. – 2008. – № 1. – С. 43–49.
23. Нестеренко Н. П. Українська мова за професійним спрямуванням : . Наукова комунікація як складник фахової діяльності : навч. посібн. [у 3 ч.] / Н. П. Нестеренко, О. О. Полозова, П. Б. Ткач, С.О. Белєвцова – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2012. – Ч. 3. – 111 с.
24. Полковенко Т. В. Фактична основа та стилістичні особливості наукових і науково-популярних текстів: практика редагування / Т. В. Полковенко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 55. – С. 142–145.
25. Потятинник Б. Патогенний текст / Б. Потятинник, М. Лозинський. – Львів : Світ, 1996. – 296 с.
26. Різун В.В. Літературне редагування : підручник для фак. журналіст. ун-тів / В.В. Різун. – К. : Либідь, 1996. – 236 с.
27. Різун В. В. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1998. – 336 с.
28. Семенов О. М. Науковий текст як засіб професійної самореалізації дослідника / О. М. Семенов // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – Вип. 7. – С. 286–294.
29. Тимошик М. С. Методика підготовки до друку текстів для наукових, науково-популярних, довідкових та навчальних видань / М.С. тимошик : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1185>. – Назва з екрана.
30. Тріщук О. В. Комунікація в науково-інформаційній сфері / О. В. Тріщук // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2010. – № 2. – С. 85–89.
31. Тріщук О. В. Науково-інформаційний дискурс як соціокомунікативне явище / Ольга Володимирівна Тріщук ; Нац.тех.ун-т України «Київський політехнічний інститут». – К. : НТУУ «КПІ», 2009. – 392 с.
32. Тріщук О. В. Позамовні фактори реферування / О. В. Тріщук // Технологія і техніка друкарства. – 2006. – № 1/2. – С. 188–195.
33. Тріщук О. В. Реферування науково-технічної статті з поліграфічної тематики / О. В. Тріщук // Поліграфія і видавнича справа. – 2006. – № 43. – С. 19–27.
34. Тріщук О. В. Система комунікації в науково-інформаційній сфері / О. В. Тріщук // Актуальні питання масової комунікації. – 2009. – Вип. 10. – С. 24–28.
35. Тріщук О. В. Словник помилкового слововживання в сучасних медіа / Ольга Володимирівна Тріщук, Надія Миколаївна Фіголь ; ред. Н. В. Мурашова. – Київ : НТУУ «КПІ», 2015. – 296 с.
36. Тріщук О. В. Створення науково-інформаційного поліграфічного тексту / О. В. Тріщук // Технологія і техніка друкарства. – 2010. – № 4. – С. 243–251.
37. Тріщук О. В. Суб'єктна структура науково-інформаційного дискурсу / О. В. Тріщук // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 1. – С. 75–78.
38. Тріщук О. В. Типологія комунікаційних потреб у межах науково-інформаційного дискурсу / О. В. Тріщук // Наукові записки Інституту журналістики. – 2010. – Т. 40. – С. 40–44.
39. Тріщук О. В. Феномен науково-інформаційного дискурсу у сфері соціальних комунікацій : автореф. дис. ... д-ра. наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / Ольга Володимирівна Тріщук, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – К. : [б.в.], 2009. – 32 с.
40. Феллер М. Д. Український університетський курс літературного редагування (задум автора – текст – сприймання читача) / М. Д. Феллер // Наукові записки. – 2002. – Т. 20. Філологічні науки. – С. 2–8.
41. Шепітько С. Компоненти наукового дискурсу / Світлана Шепітько // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2010. – Вип. 89. – С. 164–167.

Демчук Н.Р.

Львівський національний університет імені Івана Франко

НАУЧНЫЙ ТЕКСТ КАК СТРАТЕГИЧЕСКОЕ СРЕДСТВО НАУЧНОЙ КОММУНИКАЦИИ (К ПРОБЛЕМЕ РЕДАКТИРОВАНИЯ)

Аннотация

Статья посвящена вопросам редакционной обработки текстов научных изданий. В частности, представлены существующие концепции. Определены их принципы и постулаты. Обоснована необходимость их модернизации, учитывая изменение масштабов и природы научно-информационного дискурса. Сделан вывод о необходимости и важности совершенствования системы из-за смены приоритетов в парадигме научной коммуникации.

Ключевые слова: научный текст, редакционная обработка, научная коммуникация, научно-информационный дискурс.

Demchuk N.R.

Ivan Franko National University of L'viv

SCIENTIFIC TEXT AS AGENT STRATEGIC COMMUNICATIONS RESEARCH (THE PROBLEM EDITORIAL PRYCESSING)

Summary

The article focuses on the issues of editorial features of word processing scientific publications. In particular, the existing concepts presented. Outlined their defining principles and tenets. Substantiates the need for their modernization in view of the change in the scope and nature of scientific information discourse. The conclusion about the necessity and importance of improving the system by changing priorities in the paradigm of scientific communication.

Keywords: scientific text, editorial processing, scientific communication and information science discourse.